

Nappaatip tappiorannartumik Ebolavirus-imik patsiseqartup (EVD) iliuseqarfiginissaa pillugu maleruagassat

Tunuliaqutaasoq

Nappaat tappiorannartumik Ebolavirus-imik patsiseqartoq (EVD) kiaqaataalluni aanaartitsisinnaasartoq, timip pisataanut tamanut siaruaalluni suliunnaarsitsisinnaasarpog. EVD tappiorannartumik *filoviridae*-mik patsiseqarpoq 1976-imilu siullermik Congomi nappaataanerata uppersarsineqarneraniit, Ebola virusit inunnik nappaateqalersitsisinnaasut sisamat nassuiaatigineqartut tassaapput: Zaïre, Sudan, Taï Forest kiisalu Bundibugyo. Tappiorannartoq imangertat immikkoortut arlaanneersuusorineqarpoq. Tappiorannartup Ebolavirus Zaïre-imi nappaateqalersunit 44%-it 90%-illu akornanniittunit toqqutsigineqartartoq naatsorsuutigineqarpoq.

EVD-p iliuseqarfiginissaanut tunngasut tulliuullugit nassuiarneqassapput, maleruagassalli afrikamiut nappaataannut aanaartitsisartunut allanut soorlu nappaammut Marburgvirus-imik patsiseqartumut Lassa-feber-imullu- naapertuussinnaapputaaq.

Nappaatinik tunillannartunik ilisimatusarneq

EVD Zaïre-mik tunillatsinnermiit nappaateqalernerq nalinginnaasumik ulluni sisamaniit qulinut sivirususeqartarpoq, ullulli marlunniit 21-nut nikerarsinnaasarluni. Tunillatsinnermiit nappaateqalernissap tungaanut nappaat tunillaassinnaangilaq, nappaammulli ersiuteqalernermiit tunillaassinnaalersarluni qaammatillu marluk pallillugit tunillannarsinnaasarluni. Ebolavirus inunnit tunillatsissimasunit nappaammillu tamatumingga toqquteqarsimasunit aak, timimit seerisut, timillu imerpalasortai allat aqquitalugit tunilaattarpoq. Silaannakkut tunillaassinnaaneranut tunngasumik allaaserisaqangilaq.

Nappaalasoqalernerani inummiit inummut tunillaattarnera nalinginnaanerpaavoq, peqqinnissakkullu sullissisut ilaquuttallu tunillatsinnissamut qaninnerpaajupput. Nappaalasoqalernerani ilisinnermut atatillugu ileqqut timillu toqungasup qanoq pineqartarnera pingaaruteqangaatsiarsimagunarputtaa. Tappiorannartoq Marburgvirus nappaateqareernermi sap. ak. arfineq marluk qaangiunnerini atoqatigiinnikkut tunillatsitoqarsimanagera nassuiaatigineqarpoq, Tappiorannartoq Ebolavirus taamatuttaaqq pissuseqarsinnaasorineqarpoq.

Tappiorannartoq Ebolavirus imerpalasumi parnunnikumiluunniit ullut arfinillit pallillugit uumasinnaavoq. Tappiorannartoq ajornangitsumik sprittimik, klor-imik, qalaassinikkullu sujunnaarsinneqarsinnaavoq.

07-11-2014
Suliap nr. 2014-102611
All. nr. 1677489

Postboks 120
3900 Nuuk
Tlf. (+299) 34 51 92
Fax (+299) 32 51 30
E-mail: nun@nanoq.gl
www.nanoq.gl

EVD-mik nappaatilimmik attaveqarnikkut tunillatsissinnaaneq ima eqikkarneqarsinnaavoq:

TAKUSSUTISSIAQ 1

Tunillatsissinnaaneq	Attaveqarneq
Annikitsaq	<ul style="list-style-type: none"> • Napparsimmavimmi uninngasumik imminut ikiorsinnaalluni angalaartumik kissarnilimmik nalaatsornikkut attaveqarneq, assersuutigalugu allaffeqatigiinnikkut, klasseqatigiinnikkut, utaqqisarfiimiinnikkut imaluunniit timmisartoq ilanngullugu tamat angalataannut ilaanikkut imaluunniit saaffiginnittarfimmi sulinikkut.
Annertoq	<ul style="list-style-type: none"> • Naammaginantunik eqqortunillu illersuuteqarani (kiinnamut illersuut ilanngullugu) napparsimasoq quersortoq, meriartoq, aanaartoq timmittorluunniit qanillugu (< 1 meter) attaveqarneq. • Timip imerpalasortaanik tamatuminngaluunniit mingutsikkamik attuineq. • Imminut kapisoorneq, ammikkut ameraasakkulluunniit napparsimasup aavanit, timip imerpalasuinit allanit, timip sananeqqaataanit imaluunniit misissugassamit tunillanneqarneq. • Naammaginantunik eqqortunillu illersuuteqarani nappaatillip toqusup timaanik (timillu imerpalasortaanik) passusseqataaneq. • Tunillatsereernerup kingorna qaammatit pingasut pallillugit illersuuserani atoqateqarneq. • Sumiiffinni pineqartuni uumasut nujuartat neqaannik (bush meat), imangertanik aapakaanillu attuineq/passusineq.

Inuussutissarsiummut atatillugu pissutsini aqqissuussani napparsimasunik timillu imerpalasuinik, (aaviisarfimmi sulineq ilanngullugu), naammaginantunik eqqortunillu illersuuteqarluni attaveqarnikkut tunillatsissinnaaneq tunngaviatigut annikitsuinnaavoq. Mianersornissarli eqqarsaatigalugu peqqinnissakkut sullissisut nappaammut ersiuteqartut tunillatsinnissamut sivisuumik navianartorsiortut tunillatsinnanermut annertuumik navianartorsiortut pineqassapput.

Nappaammut ersiutit

EVD-mik nappaateqarnermut ersiutit aallaqqaammut ilaatigut nualluummut /malariamut assingupput (kiaqarneq, nukitsigut anniarneq, qasoqqaneq, niaqorlunneq, toqqusaarlunneq), merianngunermik, meriarnermik, timminermik naarlunermik paatsiveerusimaarnermik, aniornininnermik, ammikkut, ameraasatigut, isikkut, qingakkut, nerisat arrioriartortarfiisigut qullu aqquaatigut aanaartoqarneranik, naggataagullu timip pisataasa tamakkerlutik suliunnaarnerannik kinguneqarsinnaallutik.

Nappaammut akuerisanik akiuussutissaqanngilaq nakorsaateqaranilu, nakorsaanerlu ikorfartuutaannaalluni.

WHO naapertorlugu EVD-mik nappaammut ersiuteqalerneq sioqqullugu ullut 21-it iluini nappaalaffiusumiissimasumi 38 grad-it sinnerlugit kissarneqartumi EVD eqqar-saatigineqassaaq.

Pasitsaassineq annertusissaaq napparsimasoq napparsimasumik EVD-mik nappaateqarnissaa annertuumik ilimanaatilimmik atteveqarsimappat (takuuk takussutissiaq 1)

Tappiorannartumik Ebolavirus-imik patsiseqartumik nappaateqarneq, aaversinnikkut tappiorannartup nassaarineragut suussusersineqartarpoq.

Inuit Afrikap ilaani EVD-mik nappaalaffiusumiissimasut sulinerikkut allatigulluunniit tunillatsissinnaaneratt annertoq, nunatsinnut utertsinnatik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut attaveqaqqaartariaqarput.

Napparsimasut peqqinnissaqarfimmut saaffiginnittut iliuseqarfiginissaat

Angalasut Afrikameersut tamarmik angalanerminni tamatumaluunniit kingorna kissarneqaatigilikkaminnik napparsimasut, peqqinnissaqarfimmut attaveqarnissaat nalininngaasumik inassuteqaataavoq. Malaariaqannginnermik allanilluunniit navia-naatilinnik nappaateqannginnermik qulakkeeriniarneq tamatumunnga ilaatigut tunngaviuvoq.

Nunanit EVD-mik nappaalaffiusunit angerlartunik nappaammut ersiutilinnik oqarasu-aatikkut innersuussinermi, angalaneq nappaammut ersiutit tunillatsisimasinnaanerullu annertussusaa (takuuk takussutissiaq 1) pillugu, tunillatsissinnaaneratt annikitsutut nalilikkanut peqqinnissaqarfimmi naliliivigisassanngorlugit innersuunnissaat tunillatsis-sinnaanerullu annertuutut nalilikkat naapertuuttunillu nappaammut ersiuteqartut, Nunatsinni Nakorsaaaneqarfimmut attaveqartussanngorlugit paasissutissanik pissarsiviginiarneqartariaqarput.

Napparsimasut kissarnillit tunillatsissinnaaneratt annikitsaq (takuuk takussutissiaq 1), nappaatip ersiutaasa takkunneranniit ullut 21-it ingerlanerini EVD-mik nappaalaf-fiusumiissimasut, tunngaviusumik peqqinnissaqarfimmi misissuinnermi, aaviinnermi assigisaannilu eqqiluisaarnermut tunngatillugu mianersorfissat alaatsinaallugit naliliivigineqarsinnaapput.

EVD-mik nappaateqarneq annertuumik pasinaateqarpat, nakorsaq nakorsaanerami akisussaasuusooq Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmik imaluunniit nakorsaaneramik nappaatinik tuniluuttunik immikkut ilisimasalimmik unitsitsinissamut angallassinissamullu tunngatillugu siunnersuisussamik ingerlaannaq isumasiuissaaq.

Napparsimasut timmisartukkut tikittut iliuseqarfiginissaat

Timmisartumut ilaalluni angalassup EVD-mik nappaateqarnera pasitsaanneqarpat Kangerlussuarmut mittarfimmulluunniit allamut minnermi tikiffimmi politiit attavigineqassapput. Politiit aallarniutigalugu napparsimasut amerlassusaat, angallavii (sumiiffii, qanga, inuiaassusaat) nappaammut ersiuteqarneri (kissarneqarneq,

meriarneq, quersorneq, aanaarneq, aniorneqarneq, ilisimannginneq) pillugit paasissu-tissanik pissarsiniassapput.

Politimestereqarfimmit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmillu immikkut innersuussiso-qartinnagu timmisartog attorneqarani matooqatinneqarlunilu mittarfimmi naaper-tuuttumut inissinneqassaaq.

Najukkami Politiit politimestereqarfimmut Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmullu attaveqar-tussamut attaveqassapput. Pasitsaassinerup attatiinnarneqarnissaa Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit erseqqissaavigineqassaaq.

Pasitsaassineq attatiinnarneqassappat, timmisartup ilaasullu qanoq pineqarnissaat, Politimestereqarfiup Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfiup isumaqatigiissutigissavaat.

Timmisartumi EVD-mik nappaatilimmik ilaasoqarnera ilimanaateqarnerulerpat Nunatsinni Nakorsaaneqarfik nakorsaanerlu nappaatinik tuniluuttunik immikkut ilisimasalik isumasioqatigiillutik, napparsimmavimmut unitsinneqarnissamut atatillugu angallassisoqarnissaa illersornissamullu iliuusissat aalajangiivigissavaat.

Pisariaqarpat Politimestereqarfiup Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfiup nappaatit tunillannartut pillugit inatsimmi aalajangersakkat naapertorlugit tunillaassuuttunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliaq sinnerlugu, tunillannartulinnik immikkoortitsineri iliuusissat aalajangiivigissavaat.

Ambulance-mi angallassineq

Napparsimasog EVD-mik nappaateqartutut sakkortusisamik pasinaateqartoq ambulance-mi angallanneqassappat, nalinginnaasumik pilaanermi qanermut qinnga-mullu assiaqutaasartumik silammut anersaarnermi ventiileqanngitsumik atuisariaqarpoq. Akiut ataasiaannarlugu atugassiamik pitarneqarsinnaanngitsumik assigisaannilluunniit qallerneqassaaq. Ambulance-mi atortut pisariaqartinneqanngitsut peerneqassapput plastik-imilluunniit qallerneqassallutik. Oqorutit puui annoraamernillu allat atoriikkat iginneqartariaqarput.

Pissutsit ajornartingippassuk napparsimasog nammineq ambulance-mut iserlunilu anisariaqassaaq. Napparsimasut perulunngitsut attaviginaveersaaneqassapput. Napparsimasunik passussineq sapinngisamik ikinnerpaanit isumagineqassaaq ilinniagaqassuserlu tunngavigalugu sullissineri illersorneqarsinnaappat, periutsit ikinnerpaat atorneqassapput. Periutsit attavigisallu tamarmik nalunaarsorneqassapput.

Ambulance-mik ingerlatsisut napparsimasunik toqqaannartumik attavillit qaleriinnik aaqqaserlutik, imerpalasumik pitarneqarsinnaanngitsumik timi tamakkerlugu atisillutik, qaneq qingarlu FFP3-mik assiaqutserlugit, kiinnakkut eqqornaveeqquserlutik kamippaallu poorlugit tunillatsissinnaanermut illersuuteqartariaqarput. Napparsimasog sapinngisamik sumiiffimmiit toqqaannartumik sumiiffimmut immikkoortitsivissamut unitsinneqassaaq.

Angallassereermermi ambulance imermik qaqorsaammillu asanneqassaaq kloritalimmillu (minnerpaamik 1.000 ppm) tappiorannartuianeqassalluni. Timip imerpalasortai milluaasumik ingerlaanaq allarterneqassapput tamatumalu kingorna kloritalimmik (minnerpaamik 10.000 ppm) tappiorannartuiaasoqassalluni. Eqqiaanermi errortassanik

eqqagassanillu suliaqarnermi napparsimasunik passussinermisut illersuutit ator-neqassapput.

Eqqagassat tappiorannartuiaavimmi tunillannartuiaqqaarlugit uninngateqqaarlugilluunniit navianaatilittut isumagisassanngortinneqassapput.

Napparsimmavimmi immikkoortortami iliuusissat

EVD-mik nappaateqarnermut pasitsaassineq annertusippat imaluunniit uppernar-sineqarpat, napparsimasoq ingerlaannaq napparsimmavimmut unitsinneqassaaq, allanit immikkoortillugu inissinneqassaaq napparsimasullu tunillannartumik nappaatillit immikkoortitsineq ilanngullugu suleriaatsit naapertorlugit isumagineqassalluni.

Mianersornissaq tunngavigalugu napparsimasoq tunngaviumik inimi kisimiitin-neqassaaq (ajornanngippat naqitsinikitsumi), sulisunillu misilittagalinnit ilinniar-simasunillu sullinneqassalluni.

Napparsimasunik passussineq, ilinniagaqassuseq tunngavigalugu sullissinermi illersorneqarsinnaappat, sapinngisamik ikinnerpaanit periutsillu ikinnerpaat atorlugit isumagineqassaaq.

Inimut pulaartut periaatsillu nalunaarsorneqassapput. Sulisut sungiusarsimasuussapput misilittagaqassallutillu.

Toqusunik passussineq uumasunik passussinermi ileqqoreqqusat naapertorlugit ingerlanneqassaaq.

Aaviisarfimmi nappaammik suussusersiniaaneq

Tunngaviumik EVD-mik nappaateqarnermik pasitsaassineq annertusippat, nakor-saanermillu immikkut ilisimasalimmit naliliivigineqareernermi aatsaat tappiorannartumik Ebola-mik suussusersiniaasoqassaaq (PCR-teknikki atorlugu nappaammik suus-susersiniaaneq). Tappiorannartumik Ebolavirus-imik misissueqqissaaneq tamatigut Statens Serum Institut-ip (SSI) isumaqatigiissuteqarfigeqqaarnissaanik piumasa-qaatitaqarpoq (SSI-mi tappiorannatunivik virusinik immikkut ilisimasalik piareersimasoq oqarasuaatikkut 40336379 imaluunniit nappaatinik tunillannartunivik immikkut ilisimasalik oqarasuaatikkut 41317404 attavigiuk unnukkut unnuamilu pigaartuusoq nappaatinik tunillannartunivik immikkut ilisimasalik pigaartuusoq attavigineqassaaq).

Misissuineq pinasuartumik ingerlanneqassaaq tunngaviumillu tappiorannartut Lassa-, Marburg- aamma Denguevira ilanngullugit misissuisoqassaaq. Akissutisinissaq SSI-mut isumaqatigiissutaassaaq nalinginnaasumillu misissugassamik tigusaqarnermiit nal. ak. arfinillit qaangiutsinnagit akissutisisoqarsinnaassalluni.

Tappiorannartumik Ebolavirus-imik patsiseqartumik nappaateqarnerup suussuser-siniarneranut (PCR-teknikki atorlugu nappaammik suussusersiniaaneq) atatillugu misissuinermi immigassat (igalaamernit misissuivissat EDTA-plasma) silaannaakkat misissugassanik susinnaajunnaarsitanik imallit immikkut ittut ator-neqassapput. Igalaamernit misissuinermi atorussat Dronning Ingridip Napparsimmavissuani pissarsiarineqarsinnaapput. Igalaamernit allat ator-neqassanngillat.

Igalaaminermi misissuinermi ator-neqartuni taakkunani nassiussinermi tappiorannartoq susinnaajunnaarsitaavoq, taamaammat misissugassaq nalinginnaasumik suliarine-

qarsinnaavoq. Misissugassaq sullulimmut illersuutissamut plastikkimik manngertumik sanaamut ikineqassaaq allakkallu puuannut plastikkimik ilupaqutsikkamut 'ALERT'-imik nalunaaqutsikkamut ikineqassalluni. Taanna SSI-mi tappiorannartunik misissuinikkut nappaatinik suussusersiniaaneq virusit nappaateqalersitsisarnerallu pillugit immikkoortortamut ingerlaannaq nassiunneqassaaq. Misissuisitsisup nassiunnera akilissavaa.

Nalunaarutiginninneq

EVD-mik nappaateqarnermut annertusisamik pasitsaassineq imaluunniit nappaammut uppersaatissaqarneq, nalunaaruteqarnissamut pisussaaffiliivoq. Nakorsaq nakorsaanermut akisussaasuusoq ingerlaannaq Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut oqarasuaatikkut nalunaassaaq, kingornalu allakkatigut Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nalunaarutigalugu.

Attavigisimasat iliuuseqarfiginissaat

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup peqqinnissaqarfik suleqatigalugu napparsimasunut EVD-mik nappaateqarneri annertuumik pasinaatillit imaluunniit nappaateqarneri uppersarisat qanimut attavigisaasa napparsimanngitsut naniniarnissaat qanorlu pineqarnissaat isumagissassaraa. Tunillatsissinnaanermik naliliinermi takussutissiaq 1 tunaartarimeqarsinnaavoq.

Tunillatsissinnaaneq annikkipat:

- EVD nappaammullu ersiutit suut ilaatigut nappaateqartumik attaveqarnermiit ullut 21-it qaangiunneranni kissarneqalernerup maluginiagassaanerat pillugu paasissutissiineq.
- Kissarnerisortinnani kissarnermik appartitsisartunik nakorsaatitunnginnissaaq pillugu paasissutissiineq.

Tunillatsissinnaaneq annertuppat aammattaq:

- Nappaammut ersiutiniq iliuuseqarnikkut nakkutillilerneq, ilaatigut tunillatsissimasinnaanermiit ullut 21-it ullut tamaasa kissarnerisiorneq.
- Angalaqqusiunnaarneq inunnullu qanimut attaveqaqqusiunnaarneq. Tunillaasinnaanermut, sulineri atugassarititaasut assigisaasalu naliliiviginerisigut, pisariaqarpat immikkoortitaaneq il.il.
- Inuit iliuuseqarluni nakkutigineqarsinnaanerannik qulakkeerinninneq.

Qanimut attavigisartakkat nappaammut ersiuteqalerunik allanut akuliunnani immikkoornissaannik oqarasuaatikkullu peqqinnissaqarfimmut ingerlaannaq attaveqarnissaannik paasitneqarnissaat.

Tunillatsissinnaanerat annertuumik ilimanaatilinnik amerlasuunik isumaginninnermi immikkoortitsiviusinnaasumik pilersitsinissaaq eqqarsaataasinnaavoq.

Immikkoortitaanissaaq pillugu naapertuuttumik siunnersuineq itigartinneqarpat, nappaalaneq pillugu inatsimmi peqqussutit pinngitsaaliissutillu pillugit aalajangersakkat atuutsinneqarsinnaapput.

Inuit peqqissut nunanit nappaalaffiusunit angerlartut tunillatsissimasinnaanerat annikkipat (takussutissiaq 1 takuuk), immikkut ittunik maleruagassaqaqqanngilaq aallarnerminniillu ullut 21-it iluanni sulilersinnaallutik.

Inuit peqqissut sulinerminnut atatillugu pissutsit aaqqissuussat tunngavigalugit naammaginatunuk eqqortunillu illersuuserlutik nappaatilinnik taakkuluunniit timaasa imerpalasortaannik (aaviisarfimmi sulineq ilanngullugu) passutaqarsimasut ilisimaneqartumillu tunillatsissinnaanermut annertuumik navianartorsiortitaanngitsut, immikkoortitsinermut tunngatillugu immikkut ittunik maleruagassaqaqqanngillat, attaveqarnermiillu ullut 21-it iluini suliantorsinnaallutik. Nappaammut ersiutit ullut tamaasa kissarnerstiortarneq ilanngullugu maluginiaatigalugit iliuuseqarani nakkutillineq qulakkeerneqassaaq.

Flemming Kleist Stenz
Nunatsinni Nakorsaaneq